

"Eğer heva sahibi, bu esbab-ı zahiriyeği görüp, Müsebbibü'l-Esbadan gaflet etmese, itirazlarını tamamen Allah'a tevcih eder." cümlesini izah eder misiniz?

İçimizde ve dışımızda cereyan eden olaylardan nefsimizin ve hevesimizin hoşuna gitmeyen kısmı, hoşlandıklarımızdan daha çoktur. Bu hadiselerin hepsini Allahtan bilmek, rıza ile karşılamak her ruh için kolay bir şey değildir. Bunun için, Cenab-ı Hak sebepleri perde etmiş ve insanlar itiraz oklarını bu sebeplere atmakla Allah'a isyandan ve kadere itirazdan kurtulmuşlardır.

"Gaflete düşmeye mecbur" olmak, bu manayı da ifade etmektedir. Aslında, hayrı da şerri de Allah'ın yarattığını unutmak, sadece hayırlara bakmak, onlar için şükretmek, ama zahirde şer görünen olaylar karşısında sabırsızlık göstermek, şekva yolunu tutmak bir gaflettir. Bu gaflete düşmeyen yahut gafletten kurtulan müminler ise **"her şeyin Allah'dan olduğunu"** bilirler ve **"zararlı, menfaatli her şeyi tahsin ve hüsn-ü rızâ ile kabul"** ederler.

Her şeyi tahsin etmek, yâni güzel görmek, Allah'ın sonsuz rahmetine tam itimat etmekle olur. **"Ben Allah'ın kuluyum, o bana benden daha yakındır. Rauf'tur, Rahîm'dir. Nefsimin hoşuna gitmeyen hadiselerin de mutlaka güzel cihetleri vardır."** diyebilen bir kul, kendi cüzi iradesini kullandıktan sonra Rabbine tam tevekkül eder ve **"Mülk sahibi mülkünde dilediği gibi tasarruf eder."** diyerek O'nun takdirini **"hüsnürıza"** ile karşılar.

Bu kulluk şuurunda ileri gitmiş büyük zatlar, **"Lütfunda hoş, kahrın da hoş."** makamına ermişlerdir. Onlar kendilerini kader kalemi önünde bir sayfa gibi görürler. Allah bu sayfaya ne yazsa, onu rıza ile karşılarlar.

Üstat Hazretleri bir risalesinde **"Kaderin her şeyi güzeldir."** buyurur ve bir başka dersinde de güzelliği iki kısımda ele alır: **Hüsn-ü bizzat** ve **hüsn-ü bilgayr.**

Sıhhat bizzat güzeldir, hastalık ise neticesi itibariyle güzeldir. Hayat bizzat güzeldir, ölüm ise ebedi saadetin kapısı olduğu için neticesi itibariyle güzeldir. Eşyaya ve olaylara bu nazarla bakabilenler âlemde çirkinlik görmezler.

"Kaderin her şeyi güzeldir." hakikatinin sayılamayacak kadar çok delilleri vardır.

Cenab-ı Hak simamızın şeklini, gözlerimizin, kulaklarımızın şekillerini, yerlerini, sayılarını, bütün organlarımızın görevlerini, güneşin büyüklüğünü, dünyaya uzaklığını, dünyanın şeklini, eğimini, dönme süratini ve böyle sayılamayacak kadar çok şeyi en güzel şekilde takdir etmiş ve o takdirine göre de yaratmıştır. Kaderin

böyle sayısız güzelliklerini gören bir insan, nefsinin hoşuna gitmeyen bazı sıkıntılar ve musibetlerin altında da mutlaka başka güzellikler olacağını düşünmeli ve itiraz yoluna girmeyip sabır ve rıza yolunu tutmalıdır.

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Madem ki her şeyin Allah'tan olduğunu bilirsin ve ona iz'ânın vardır. Zararlı, menfatli her şeyi tahsin ve hüsn-ü rızâyla kabul etmek lâzımdır. Ve illâ, gaflete düşmeye mecbur olursun. Bunun için esbab-ı zahiriye vazedilmiş ve gözlere de gaflet perdesi örtülmüştür. Kâinat hâdiselerinden insanın heva ve hevesine muhalif olan kısım, muvafık olan kısımdan daha çoktur. Eğer heva sahibi, bu esbab-ı zahiriyeyi görüp Müsebbibü'l-Esbab'dan gaflet etmese, itirazlarını tamamen Allah'a tevcih eder."(1)

Kainatta olan biten hadiselerin büyük bir kısmı insanın arzu ve hevasına uygun değildir. Mesela, kar ve soğuk nefsin hoşuna gitmez. Yaz gelse, sıcaklık biraz fazla olsa, nefis yine hoşlanmaz. Bu noktadan baktığımız zaman heveslerimiz ve arzularımızın çok az bir kısmı ile karşılaşp memnun kalırız. Bu da nefsin sürekli şikayet ve tahkirine sebebiyet veriyor. Allah bu şikayet ve tahkirin yüzünü ve yönünü çevirmek için sebepleri araya koymuş.

Yani insanların hevasına uygun düşmeyen bir hadise vuku bulduğu zaman, insan o hadisenin gerçek faili olan Allah'a değil de ona vesile olan sebebe tahkirini göndersin.

Evet, Allah bazı hikmetlerden dolayı dünyada zıtları cem etmiştir. İmtihan gereği bazı zararlı ve çirkin maddeleri yaratmıştır. **Sıcak ile soğuk, ışık ile karanlık, iyilik ile kötülük** vs... Çok zıtları iç içe ve beraber halk etmiştir. Dünyadaki bu çirkin ve zararlı maddeler ile isim ve sıfatları arasına da sebepleri koymuş ki, aralarında direkt olarak bir temas görülmesin. Zira Allah'ın izzet ve azameti bu gibi zararlı ve çirkin maddeler ile direkt mübaşeretini kabul etmiyor. Hem de insanların haksız ve yersiz şikayet ve isyanları direkt olarak Allah'a gitmemek için Allah zahiren çirkin gibi duran o maddeler ile arasına perde olsun diye sebepleri koyuyor.

Mesela ölüm, hastalık, musibet gibi haller Allah'ın bazı isim ve sıfatlarına zahiren uygun düşmüyor. Aslında bu hallerin iç yüzü ve hakikatleri çirkin ve zararlı değildirler, ama insan gibi akli ve idraki sınırlı varlıklar her zaman bu hallerin hakiki vechesini ve cephesini göremedikleri için şikayet ve isyan ediyorlar. Şayet bu haller ile Allah'ın kudreti arasına sebepler vasıta olarak girmese idi, şikayet ve isyanlar direkt olarak Allah'a gidecekti. Bu ise Allah'ın izzet ve gayretine dokunacaktı. İşte sebepler isyan ve şikayetin hedefini şaşırtıp bir nevi parotoner gibi kendi üstüne çekip, asıl mercii olan Allah'ı tenzih etmiş oluyorlar.

Mesela, bir anne ve baba çok sevdiği yavrusunu feci bir şekilde kaybetse, Allah'a değil, sebeplere kızar, şikayet ve isyan ateşini sebeplerin üstünde söndürür. Bu yüzden Allah sebepleri vasıta olarak araya koymuştur.

İnsanın musibet anında musibetin hakiki faili olan Allah'tan gafil olması ve öfkesini sebeplere tevcih etmesi bu noktadan rahmettir. Yoksa, her musibet ve hoşagitmeyen şeyde isyan ve tahkiri Allah'a tevcih etmek eliyazübillah ebedi ateşe girmeye bir sebeptir.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Şûle](#).